

Prof. dr hab. Joachim Osiński
Wydział Nauk Politycznych
i Studiów Międzynarodowych UW,
Katedra Systemów Politycznych

Warszawa, dnia 14 sierpnia 2021 r.

Recenzja

Osiągnięcia naukowego w postaci publikacji habilitacyjnej nt. „*Polski lobbying w obszarze prawa autorskiego na tle systemu unijnego*”, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2020, ISBN: 978-83-8017-326-2, zgodnie z art. 219 ust. 1, pkt. 2a Ustawy oraz dorobku naukowego

dr Agnieszki Vetulani-Cęgiel, przygotowana dla Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu w ramach prowadzonego postępowania habilitacyjnego.

1. Sylwetka naukowa Habilitantki

Habilitantka tytuł zawodowy magistra na kierunku: Stosunki międzynarodowe w zakresie: Prawo, Gospodarka i Kultura Europejska uzyskała w 2005 r. na Wydziale Prawa i Administracji w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ponadto, w 2007 r. otrzymała tytuł zawodowy magistra sztuki na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu. W 2012 r. po przygotowaniu pod kierunkiem prof. dr hab. R. Markiewicza i obronie pracy doktorskiej nt. *Lobbying w kształtowaniu prawa i polityki Unii Europejskiej w zakresie prawa autorskiego*, otrzymała w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ w Krakowie stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Recenzentami pracy doktorskiej byli: prof. dr hab. M. Kępiński i prof. dr hab. M. Chorośnicki.

Rozprawa doktorska stała się podstawą monograficznej publikacji Habilitantki w wydawnictwie Wolters Kluwer SA business w 2014 r. zatytułowanej: *Lobbying w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej. Studium przypadków: czas trwania praw pokrewnych, dzieła osieroczone, ACTA*. Od 1 grudnia 2014 r. do 30 września 2020 r. Habilitantka była zatrudniona na stanowisku adiunkta w ramach stażu podoktorskiego w Zakładzie Systemów Prasowych i Prawa Prasowego na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie konkursu NCN na krajowe staże z realizacją badań podstawowych, z wyłączeniem dydaktyki (decyzja NCN nr 2014/12/S/HS5/00006). Aktualnie pracuje na stanowisku adiunkta w Nadnoteckim Instytucie UAM w Pile w wymiarze 1/2 etatu.

2. Opinia na temat przedstawionego osiągnięcia naukowego

Przedstawione osiągnięcie naukowe w formie publikacji książkowej zatytułowane: *Polski lobbying w obszarze prawa autorskiego na tle systemu unijnego*, składa się z Przedmowy, pięciu rozdziałów, Podsumowania, załączników, Bibliografii, spisów, indeksów i liczy 189 stron. Monografia jest zwięźczeniem badań Habilitantki, które są rezultatem podoktorskiego grantu NCN nt. Mechanizmy lobbyingowe w obszarze prawa autorskiego w Polsce i Unii Europejskiej w ramach konkursu FUGA 3. Habilitantka postawiła sobie następujące cele badawcze:

1. Przeprowadzenie wieloaspektowej analizy mechanizmów lobbyingowych z uwzględnieniem otoczenia instytucjonalnego oraz podejmowanych strategii w perspektywie porównawczej: model krajowy a model unijny.
2. Wykazania, iż polscy interesariusze podejmują aktywność lobbyingową oraz, że organizacje reprezentujące określone typy interesów preferują różne (bezpośrednie, pośrednie, sieciowe) strategie lobbyingowe. Wykazanie różnic w sposobie działania podmiotów na szczeblu krajowym i unijnym (chodzi np. o wybór strategii lobbyingowych).
3. Wyodrębnienie czynników determinujących wybór stosowanych strategii, jak: dysponowanie zasobami ludzkimi i finansowymi, etap legislacyjny, dostęp do mediów, pozycja negocjacyjna względem ustawodawcy.
4. Zidentyfikowanie deficytów otoczenia instytucjonalnego w Polsce wynikających z ustawowej regulacji działalności lobbyingowej, a także rozpoznanie i opis procedur legislacyjnych oraz trybu prowadzenia konsultacji publicznych w toku prac legislacyjnych. Deficyty dotyczą: przejrzystości procesów stanowienia prawa, wytyczania polityki publicznej i procedur legislacyjnych, systemu zgłoszeń lobbyingowych i rejestrów, jakości standardów konsultacyjnych, a także upublicznienia konsultacji oraz dbałości o odpowiednią reprezentację interesów.
5. Wykazanie zależności zachowań lobbyingowych od otoczenia instytucjonalnego (np. inna jest w Polsce i na szczeblu UE regulacja rejestracji lobbyingowej lub inne jest wykorzystanie przez ustawodawcę narzędzi konsultacyjnych, które implikują określone zachowania lobbyingowe).
6. Ustalenie, iż deficyty instytucjonalne wpływające na wzorce zachowań lobbyingowych w konsekwencji wpływają również na jakość procesów demokratycznych, a w szczególności na stopień jawności życia publicznego, partycypację społeczną obywateli oraz procesy kształtowania polityk publicznych.

Habilitantka zamierzała również zweryfikować i potwierdzić ostatecznie dwie zasadnicze hipotezy:

1. Praktyka legislacyjna w Polsce posiada szereg mankamentów w zakresie angażowania interesariuszy w ustanawianie prawa autorskiego, co prowadzi do pogłębiania asymetrii istniejącego układu interesów stwarzając ryzyko zawłaszczenia regulacji przez wpływowych aktorów.
2. Problemy w zakresie zarządzania regulacyjnego w Polsce osłabiają skuteczność lobbingu instytucjonalnego, a w szczególności konsultacyjno-ekspercką i kontrolną rolę organizacji grup interesu w demokracji i przy okazji wzmacniają skuteczność lobbingu ukrytego, który wykorzystuje powiązania sieciowe oraz lobbingu oddolnego uprawianego w mediach internetowych i posługującego się dyskursem populistycznym.

Łatwo skonstatować, że zamierzenie badawcze, którego przeprowadzenia podjęła się Habilitantka w ramach NCN-owskiego projektu badawczego jest rozległe i z pewnością w wielu aspektach powinno opierać się na dedykowanych empirycznych badaniach własnych Autorki. Dlatego dobrze się stało, że Habilitantka zamieściła w monografii również wzór ankiety-wywiadu oraz pytań z formularza ankietowego *on line*.

W pierwszym rozdziale monografii zatytułowanym: Założenia teoretyczno-metodologiczne Habilitantka przedstawia perspektywy teoretyczne badań nad lobbingiem i podejmuje próbę spozycjonowania swoich zamierzeń badawczych na tle dotychczasowych rozważań i analiz w literaturze przedmiotu. Przekonuje (s.15), że ten „wąski obszar prawa w rzeczywistości dotyka wielu grup społecznych, zresztą mających często rozbieżne interesy, reguluje bowiem sytuację prawną (a tym samym ekonomiczną) dysponentów praw autorskich i praw pokrewnych w stosunku do praw autorskich, a także innych podmiotów, zajmujących się eksploatacją chronionych przedmiotów i ich użytkowników (..) dotyczy on tzw. sektorów kreatywnych w obrębie kultury, a konkretnie tych, które związane są z takimi branżami, jak: wydawnicza, muzyczna, słowno-muzyczna, audiowizualna (film, teatr), wizualna (sztuki plastyczne, fotografia), nadawcza oraz internetowa (w tym przypadku chodzi o podmioty umożliwiające eksploatację treści, jak np. o pośredników internetowych/usługowych”. Po tym wyjaśnieniu przechodzi do przedstawienia podstawowych i ogólnych kwestii dotyczących zjawiska lobbingu, podkreślając *a priori* wzorcowość rozwiązań unijnych, które mają stanowić istotny punkt odniesienia w stosunku do regulacji krajowych, a w zasadzie do wykazania ich mankamentów w przypadku rozwiązań istniejących w RP (s.17). Takie rozstrzygnięcie merytoryczne jeszcze przed sformułowaniem zasadniczych celów badania i hipotez

badawczych monografii, które pojawiają się w podrozdziale 1.1.3, uznają za co najmniej dyskusyjne. W mojej Recenzji postąpiłem inaczej, najpierw przedstawiając zamierzenia badawcze Habilitantki i hipotezy sformułowane w opracowaniu.

Habilitantka deklaruje w monografii, iż w swoich badaniach stoi na gruncie teorii i metodologii neoinstytucjonalizmu historycznego (s.14). Dlaczego z różnych typologii istniejących w literaturze polskiej i międzynarodowej Habilitantka wybrała tę zaproponowaną przez Petera A. Halla i Rosemary C. Taylor? Tego się nie dowiedziałem, jak również tego jaką definicję „instytucji” Autorka przyjmuje w swojej pracy (D. C. North?) Jeśli jednak przyjęła wspomnianą typologię, to powinna zdawać sobie sprawę, że teoria ta, zwana również neoinstytucjonalizmem porównawczym znajduje zastosowanie w różnych naukach (nauce o zarządzaniu, ekonomii, socjologii, politologii) i w każdej z nich ze względu na ich specyfikę przybiera nieco inne kształty. Zgoda w niej panuje co do jednego, że zasadne jest ze względu na sens poznawczy porównywanie instytucji, organizacji i procesów noszących znamiona porównywalności. Czy otoczenia instytucjonalne, instytucje wewnętrzne i mechanizmy decyzyjne oraz procesy społeczne w nowożytnym państwie i organizacji międzynarodowej są naukowo właściwym i zasadnym polem do porównań w ramach neoinstytucjonalizmu historycznego? Dodatkowo, z tego co napisała Habilitantka w podrozdziale 1.1.4 zatytułowanym: Metodologia badań (s.19-20) można odnieść wrażenie, że nie w pełni rozróżnia metodologię badań naukowych od metod badawczych, bowiem tylko tym ostatnim poświęcony jest wspomniany podrozdział. Znaczną część rozdziału, który sama określiła mianem: Założenia teoretyczno-metodologiczne dr A. Vetulani-Cęgiel przeznaczyła na zagadnienia elementarne: definicje i klasyfikacje lobbingu, interesariuszy oraz lapidarną prezentację rodzajów i form lobbingu, „eksploatując” syntetycznie opracowania prof., prof. K. Jasięckiego, M. Mołędy-Zdziech i U. Kurczewskiej, nie wnosząc nic nowego do analiz tej problematyki i dokonując lapidarnych skrótów. Przykładowo, wyjaśnienie czym są lobbing ofensywny i defensywny składa się z dwóch zdań! (s.32). Fragmenty te, w moim przekonaniu były całkowicie zbyteczne, bowiem w Rozdziale 2 monografii Habilitantka analizuje: Zarządzanie regulacyjne w zakresie lobbingu, powracając do podobnych zagadnień i tutaj, być może na kilku stronach należało rozstrzygnąć sprawy definicji i klasyfikacji. Byłoby to logiczne, a skoro o zarządzaniu i neoinstytucjonalizmie mowa to przytoczenie i skorzystanie z prac „klasyka” w tym zakresie na gruncie teorii organizacji i zarządzania Philipa Selznicka byłoby bardzo pożądane.

W całym rozdziale Habilitantka przyjmuje, jako podstawę analityczną teorię systemową posługując się uznanymi w niej kategoriami: systemu politycznego, systemu politycznego Unii

Europejskiej i rządu wielopoziomowego czy demokratycznego systemu, nie zaś kategorie metodologii neoinstytucjonalnej. Analizuje kolejno: Systemowe uwarunkowania lobbingu 2.1, Zarządzanie regulacyjne w Polsce 2.2 oraz Zarządzanie regulacyjne w UE. Jej narracja prowadzona jest sprawnie, wywody są jasne i logiczne oraz często w oparciu o polską i zagraniczną literaturę przedmiotu. Habilitantka stara się wykazać różnice między regulacjami prawnymi dotyczącymi lobbingu obowiązującymi w RP i Unii Europejskiej, wskazując na ich zalety i słabości. Uzupełnia swoją analizę informacjami zawartymi w tabelach oraz wyrażonymi graficznie. Poziom merytoryczny rozdziału jest akceptowalny, choć Autorce nie udało się uniknąć pewnych potknięć, a w jednym wypadku istotnego błędu merytorycznego. Przykładowo, Habilitantka pisząc o uwarunkowaniach ustrojowych lobbingu (s. 35) stwierdza: „lobbing funkcjonuje w ramach danego systemu politycznego i dlatego jednym z ważniejszych czynników, które go kształtują jest ustroj polityczny”, co dla politologów badających ustroje współczesnych państw jest pomieszaniem dwóch metod strukturyzowania rzeczywistości państwa nowożytnego metody systemowej i metody prawno-konstytucyjnej. Znacznie gorszy jest błąd na s.38, gdy Habilitantka pisze o podmiotach, które posiadają w RP inicjatywę ustawodawczą (s.38). „W Polsce taką inicjatywę mają Rząd, Sejm, Senat i Prezydent RP” (pisownia oryginalna). Sadzę, że student I-go roku politologii lub prawa udzieliliby bez problemu poprawnej odpowiedzi. Powiedzieć wstyd, to nic nie powiedzieć.

Kolejny rozdział monografii Autorka poświęciła prawu autorskiemu, jego specyfice i istniejących w Polsce i Unii Europejskiej regulacjom prawnym tego obszaru. Analizuje: Uwarunkowania ogólne obszaru prawa autorskiego (3.1), Reprezentację interesów i lobbing w prawie autorskim (3.2) oraz Legislację w obszarze prawa autorskiego w Polsce i w Unii Europejskiej w latach 2013-2019 (3.3). Na wstępie rozdziału określa zakres przedmiotowy objęty prawem autorskim, potwierdzając wcześniejszą konstatację, iż jest to wbrew pozorom szeroki zakres dodatkowo powiązany z procesami rozwoju gospodarczego i digitalizacji różnych sfer życia społecznego. W rozdziale Autorka odwołuje się do prowadzonych przez siebie badań empirycznych – wywiadów, choć nie przedstawia żadnego zbiorczego zestawienia ilościowych i jakościowych rezultatów tych badań. Czytający musi uwierzyć „na słowo”, że to i to znalazło się w W5, W6 i W7. Jednak przeprowadzenie i wykorzystanie badań własnych zasługuje na docenienie i życzliwą uwagę, jeśli dodatkowo są uzupełnione przez zestawienia tabelaryczne zawierające rządowe projekty ustaw dotyczących branż kreatywnych (tabela 7) czy poselskie projekty dotyczące tych samych branż, nazywane przez Habilitantkę niepoprawnie „projektami parlamentarnymi” (tabela 8). Poprawna i interesująca analiza nie została jednak w

żaden sposób podsumowana czy uogólniona, co wywołuje niedosyt i poczucie niedokończonego procesu badawczego.

Rozdziały czwarty i piąty są najobszerniejsze w całej monografii, stanowiąc ok. 50% jej objętości (s.86-160). W pierwszym z nich Habilitantka analizuje: Instytucjonalne mechanizmy lobbingowe w Polsce na tle rozwiązań unijnych, zaś w drugim: Strategie polskich interesariuszy. Rozważania w pierwszej kwestii zakończone zostały oceną polskich instytucjonalnych mechanizmów lobbingowych, w tym oceną procedur rejestrowych, przejrzystości procesów stanowienia prawa oraz mechanizmu konsultacji społecznych. Ocena dotyczy najczęściej kwestii związanych z prawem autorskim i jego kształtowaniem, ale nie tylko, odnosi się także do przykładowo, w ogóle procedury zgłoszeń lobbingowych i rejestracji „lobbystów” w Polsce. Autorka najczęściej krytycznie oceniając polskie rozwiązania, zgłasza swoje propozycje dotyczące w jej mniemaniu, ich naprawy, z których nie wszystkie należy uznać za zasadne. Przykładowo, propozycja wyposażenia interesariuszy biorących udział w konsultacjach w sprawie projektu ustawy na etapie prac parlamentarnych w prawo do zgłaszania wiążących poprawek do projektu (s.105), jest nie do pogodzenia z teorią reprezentacji w demokratycznym systemie politycznym w odniesieniu do członków parlamentu.

Krytycznie ustosunkowuje się również przykładowo, do modelu konsultacji wprowadzonego w okresie przewodniczenia Komisji Europejskiej przez J. E. D. Barroso (s.110), wskazując, że proces kształtowania prawa autorskiego w tamtym czasie był postrzegany jako niejasny i nieprzejrzysty. Wymienia także deficyty w zakresie stosowania demokratycznych zasad konsultacji przez Komisję Europejską, a wśród nich: brak spójności w działaniach jednostek Komisji prowadzących politykę dotyczącą kształtowania regulacji prawno-autorskich, preferowanie konsultacji ekskluzywnych, zamiast inkluzywnych oraz ograniczoną otwartość i przejrzystość procesu konsultacji.

W Podsumowaniu Habilitantka podejmuje próbę syntezy najważniejszych wątków pracy oraz sformułowania zasadniczych wniosków, odnoszących się do potwierdzenia dwóch postawionych na wstępie rozważań hipotez. Uznaje, że obie hipotezy zostały wystarczająco potwierdzone stwierdzając w odniesieniu do pierwszej z nich, że w „okresie poddanym analizie stosowane przez grupy strategie prowadziły do integracji środowisk, a w konsekwencji nierzadko do nadreprezentacji interesów grup najbardziej aktywnych. W końcowym efekcie miało to wpływ na pogłębianie się występującej w obszarze prawa autorskiego asymetrii układu interesów.” (s.164). W odniesieniu do drugiej hipotezy Habilitantka konstatuje, że utrwalająca się asymetria istniejącego układu interesów w obszarze prawa autorskiego „zwiększa ryzyko

zawłaszczenia regulacji przez strony bardziej aktywne. Traci na znaczeniu lobbing instytucjonalny, a także konsultacyjno-ekspertycka i kontrolna rola organizacji grup interesu, a zyskuje lobbing ukryty, który wykorzystuje powiązania sieciowe oraz lobbing oddolny uprawniany w mediach internetowych i posługujący się dyskursem populistycznym” (s.165). Godne podkreślenia jest to, że obie hipotezy zostały potwierdzone nie tylko przez studia literaturowe i analizę dokumentów, itp., ale zostały również wsparte własnymi badaniami empirycznymi Habilitantki.

Oceniając całościowo przedstawione osiągnięcie naukowe w postaci monografii oprócz uwag merytorycznych sformułowanych wcześniej chciałbym zwrócić uwagę na strukturę monografii. Całość analizowanego materiału Habilitantka rozmieściła, jak wspomniałem w pięciu rozdziałach w miarę symetrycznie. Jednakże w ramach poszczególnych rozdziałów dokonała „poszatkowania” analizowanych zagadnień na 89 podrozdziałów, co dawało niecałe 2 strony pracy na analizę wyróżnionego problemu. Dokonanie rzetelnej analizy w ramach takiej objętości jest niemożliwe! Ratowanie się rozszerzeniem niektórych najistotniejszych podrozdziałów spowodowało uszczerbek dla rzetelności analizy innych. Przykładowo, w podzielonym na 19 podrozdziałów rozdziale II, podrozdział 2.3.2.2 Konsultacje w Parlamencie Europejskim liczy 8 zdań zawartych na niecałej połowie strony!!! Trudno przejść obok takiej sytuacji obojętnie, bowiem świadczy ona o nieumiejętności strukturyzowania materiału do analizy, co powszechnie uznaje się za cechę samodzielności naukowej badaczy. Mimo sformułowanych uwag i zastrzeżeń w sumie jednak osiągnięcie naukowe dr Z. Vetulani-Cęgiel oceniam pozytywnie.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego

Na pozostały dorobek naukowy Habilitantki składają się: podoktorska monografia „Lobbing w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej”, wydana przez wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2014, współredakcja naukowa oraz opracowanie 22 haseł w pracy: „Leksykon lobbingu w Unii Europejskiej”, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2018 oraz 10 rozdziałów w monografiach (w tym jeden w języku angielskim) i 6 artykułów w czasopiśmie naukowych polskich i zagranicznych (w tym dwa w języku angielskim). Dodatkowo, przed doktoratem A. Vetulani-Cęgiel opublikowała 3 rozdziały w monografiach, jeden artykuł naukowy i jeden raport naukowy. W aspekcie liczbowym nie jest to duży dorobek (poniżej przeciętnego) dla osoby ubiegającej się o stopień naukowy doktora habilitowanego (16 lub 17 opublikowanych rozdziałów i artykułów w latach 2012-2021 daje średnio ok. 1,5 tekstu rocznie plus objętość wspomnianych 22 haseł w Leksykonie).

Analizując poszczególne teksty (bardzo nierówne merytorycznie i objętościowo) trudno nie dostrzec, że w szeregu wypadków Habilitantka powtarza w opracowaniu będącym głównym osiągnięciem naukowym, niekiedy *expressis verbis*, sformułowania zawarte w artykułach czy rozdziałach w monografiach. Rozdziały lub artykuły są „pierwotne” merytorycznie w stosunku do sformułowań w monografii habilitacyjnej. Dotyczy to przykładowo, kwestii definicyjnych lobbingu, podmiotów prowadzących działalność lobbingową, oceny regulacji prawnych w tej kwestii lub rodzajów lobbingu. Z drugiej strony na uznanie zasługuje pewna konsekwencja tematyczna prowadzonych badań. Zainteresowana mimo deklaracji dotyczącej korzystania z „perspektywy neoinstytucjonalnej” (występuje ona wcześniej w kilku tekstach, nim znalazła się w monografii będącej osiągnięciem naukowym) stosuje różne metodologie i metody badawcze, m.in. funkcjonalizm lub behawioryzm, często metodę badań systemowych. Nie byłoby w tym niczego nagannego, gdyby czyniła to z rozmysłem i świadomie w zależności do badanej materii, która przynajmniej częściowo definiuje skuteczne metody badań zmierzające do ustalenia obiektywnej prawdy. W moim przekonaniu ma to jednak charakter przypadkowy. Część tekstów Habilitantki nie zawiera wyraźnie zdefiniowanej tezy artykułu (rozdziału) i wniosków końcowych, choć najczęściej jest zaakcentowany zasadniczy cel opracowania. Dlatego najwyżej cenię w pozostałym dorobku Zainteresowanej wspomnianą już monografię podoktorską: „Lobbing w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej. Studium przypadków: czas trwania praw pokrewnych, działa osierocone i ACTA” oraz publikacje rozwijające zawarte w niej wątki, przykładowo rozdział: „Polski lobbing wokół ACTA” lub „Wpływ lobbingu na politykę Komisji Europejskiej w zakresie dzieł osieroconych”. W sumie uznaję, że ocena pozostałego dorobku naukowego jest minimalnie pozytywna przede wszystkim ze względu na skoncentrowanie się przez Zainteresowaną na istotnym problemie współczesności zawierającym wątki prawne, polityczne i ekonomiczno-społeczne.

4. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Habilitantka w trakcie swojego rozwoju naukowego związana była z dwoma uczelniami: Instytutem Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych, na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, gdzie uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce oraz z Wydziałem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, gdzie odbywała 4-letni staż naukowy podoktorski. W obu uczestniczyła w aktywności naukowej o czym świadczą opublikowane w różnych okresach artykuły naukowe oraz inne publikacje. W okresie podoktorskim podejmowała również aktywność naukową w uczelniach i instytucjach

naukowych zagranicą utrzymując kontakty z badaczami zagranicznymi. Ich efektem były wspólne publikacje lub referaty na konferencje naukowe (dwa referaty z dr Trishą Meyer i dwa wspólne artykuły). Pobyty zagranicą powiązane były niekiedy z konkretnymi konferencjami czy sympozjami. Przykładowo, pobyt w Transnational Governance, European University Institute (EUI), Florencja w dniach 31.03.- 6.04.2019 r. w związku z udziałem w seminarium *Communicating Europe*, pobyt w Institute for European Studies (IES), Vrije Universiteit Brussel w dniach 29.03-3.04.2015 r. w związku z udziałem w *EU in Close-up, Intensive seminar on EU institutions and policy process*. Inne pobyty zagraniczne: Institute for Information Law Uniwersytet w Amsterdamie, Bamberg Graduate School of Social Sciences, Uniwersytet w Bambergu, Internet&Communication Policy Centre, Department of Political and Social Studies, Uniwersytet w Salerno. Wspomniane pobyty naukowe na uczelniach zagranicznych z pewnością wpłynęły na pogłębienie wiedzy i zdobycie nowych umiejętności badawczych przez Habilitantkę, dlatego należy docenić pozytywnie jej aktywność w tym względzie.

5. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej i związanej z popularyzacją wiedzy

Habilitantka przyznaje w Autoreferacie (s.7), że w trakcie zatrudnienia na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu związanego w latach 2014-2020 z realizacją grantu NCN FUGA 3, mogła prowadzić tylko działalność naukowo-badawczą, a formuła grantu uniemożliwiała prowadzenie działalności dydaktycznej w miejscu zatrudnienia. Dlatego zajęcia dydaktyczne prowadziła w wymiarze ½ etatu tylko w roku akademickim 2020/2021 w formie zdalnej elektronicznej z przedmiotów: *Ochrona własności intelektualnej* oraz *Media in War and Conflict* w wymiarze max. po 30 godz. Nie sposób na tej podstawie wnioskować o jej zdolnościach i umiejętnościach prowadzenia zajęć dydaktycznych ze studentami i jakiegokolwiek doświadczeniu w tym zakresie. Pomijam umiejętność prowadzenia prac pisemnych ze studentami, w tym także prac licencjackich, które w przypadku samodzielnego pracownika naukowego będą jej obowiązkiem i czego Habilitantka będzie się dopiero wówczas uczyć. W związku z powyższym moja ocena w zakresie działalności dydaktycznej nie może być pozytywna i uznaję brak ugruntowanej aktywności w tym zakresie za największy mankament Kandydatki do stopnia doktora habilitowanego.

Również w zakresie aktywności i działalności organizacyjnej Habilitantka nie posiada znaczących osiągnięć. Członkostwo w Kolegium redakcyjnym Przeglądu Europejskiego w latach 2018-2019, w tym recenzowanie, jak napisała Habilitantka na s. 8 Autoreferatu,

„artykułów naukowych nadesłanych do druku do Przeglądu Europejskiego oraz Przeglądu Zachodniego”, nie może być traktowane jako działalność organizacyjna, lecz naukowa. Ta sama uwaga dotyczy recenzowania artykułów nadesłanych do publikacji wydanej w 2017 r. przez Intersentia nt. *Trans-Atlantic Data Privacy Relationships as a Challenge for Democracy*, red. Dan Jerker B. Svantesson, Dariusz Kloza. Przy czym, Zainteresowana nie podaje dat lub choćby tytułów recenzowanych artykułów, co uwiarygodniłoby wspomniane sformułowanie, a Recenzentowi pozwoliło odnieść się do sprawy. Habilitantka podaje w Autoreferacie, iż jest członkiem Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich od 2019 r. oraz Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych i International Political Science Association od 2021 r. Jej działalność organizacyjna związana była z organizacją konferencji naukowych i moderowaniem paneli w ich trakcie (Poznań: 19-20.05.2015 r. „Środki społecznego przekazu w systemie bezpieczeństwa zdrowia publicznego”, Lublin: 18-20.09.2018 r. „Deliberacja o lobbingu w Unii Europejskiej”, konferencja Nowe Media (12.12.2013 r.) organizacja panelu: „Lobbing w procesie stanowienia prawa medialnego i ochrony własności intelektualnej” z udziałem przedstawiciela KE, członek komitetu organizacyjnego i komitetu naukowego. W okresie swojego zatrudnienia na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM Habilitantka nie pełniła żadnych „typowych” funkcji organizacyjnych.

Zainteresowana podejmowała liczne, bardziej i mniej sformalizowane próby popularyzacji wiedzy w zasadniczym nurcie swoich zainteresowań. Te bardziej sformalizowane wyrażają się w jej wystąpieniach na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. W okresie po doktoracie, w latach 2013-2021 było to 14 wystąpień (łącznie z zaplanowanym na 26 Kongresie IPSA), w tym 3 we współuczestnictwie z innymi badaczami, a tylko 1 konferencja odbywała się zagranicą. Aktywność ta mieściła się w ramach głównego pola zainteresowań badawczych dotyczącego kwestii polityki prawno-autorskiej, aktywności grup interesu, partycypacji obywateli w politycznym procesie decyzyjnym, lobbingu, polityki medialnej oraz wpływu nowych mediów na bezpieczeństwo narodowe. Aż 6 konferencji odbyło się w 2019 r., co świadczy o znacznej nieregularności: w 2012, 2014, 2016, 2018 i 2020 Habilitantka nie wystąpiła z autorskim referatem na żadnej konferencji, co świadczy o akcyjnym podejściu do upowszechniania i popularyzacji wiedzy po uzyskaniu stopnia doktora, a tym samym budzi poważne wątpliwości, bowiem nawet jeśli uwzględnić 4 konferencje w referatami przed uzyskaniem stopnia doktora, to i tak w ujęciu liczbowym jest to niewielka aktywność w omawianym zakresie (średnio nieco więcej niż 1 wystąpienie na rok). Uzupełniają powyższe mniej sformalizowane formy popularyzacji wiedzy związane z aktywnością Habilitantki w ramach wspomnianego Obywatelskiego Forum Legislacji działającego przy Fundacji im.

Stefana Batorego, wystąpienia na spotkaniach Forum, warsztaty i konsultacje eksperckie lub seminaria i konferencje branżowe (np. „Lobbing i konflikt interesów w życiu publicznym”, Warszawa 12.06.2015 r., organizator Fundacja i Instytut Spraw Publicznych i „Czekając na otwarte rządy”, Warszawa 15.10.2015 r., organizator Fundacja), które były jednak niedostępne dla szerokiej publiczności. Brak wykładów otwartych na zaproszenie instytucji czy organizacji pozarządowych, brak udziału w Festiwalach Nauki, Habilitantka rekompensowała opublikowaniem tekstu w tematycznym blogu *International Communia Association*, działającym na rzecz zwiększonego dostępu do kultury i poszerzania domeny publicznej. Reasumując, aktywność Habilitantki w działaniach na rzecz popularyzacji wiedzy oceniam jako minimalnie pozytywną.

6. Ocena współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Habilitantka od 2015 r. jest członkiem Obywatelskiego Forum Legislacji działającego przy Fundacji im. Stefana Batorego w Warszawie, gdzie prowadzi prace o charakterze ekspercko-analitycznym. Jednym z zadań OFL jest monitorowanie procesu legislacyjnego dotyczącego poszczególnych ustaw w Polsce na różnych etapach tego procesu. Była Autorką 12 raportów, których celem była ewaluacja procesu legislacyjnego pod kątem zgodności z przepisami oraz uwzględniania standardów dobrej legislacji zawartych w Kodeksie Konsultacji, określających siedem zasad właściwej legislacji. Oceniała również sposób prowadzenia konsultacji publicznych i uzgodnień międzyresortowych (w tym drugim wypadku ciekawym byłoby poznać stosowaną metodologię, bowiem OSR jest szczegółowo określona), a także przejrzystość procesu legislacyjnego i upublicznianie informacji o nim. Habilitantka wykorzystywała, jak wynika z przedstawionego Autoreferatu, kontakty z unijnym otoczeniem społeczno-gospodarczym w branżach kreatywnych nawiązane jeszcze przed obroną doktoratu w trakcie 5-miesięcznego stażu w Komisji Europejskiej w Dyrekcji Generalnej Społeczeństwo Informacyjne i Media (DG INFSO). Jak podkreśla Habilitantka staż ten przyczynił się do zdobycia doświadczenia i poszerzenia jej perspektywy badawczej na kwestie polityczne w ujęciu europejskim. Pozwolił zapoznać się ze sposobem funkcjonowania Komisji Europejskiej i kreowania polityki dotyczącej cyfryzacji dóbr kultury, co umożliwiło również pozyskanie respondentów do prowadzonych później badań ankietowych dotyczących prawa autorskiego.

W latach 2008-2014 Habilitantka była zatrudniona w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej MSZ, co pozwoliło jej wykorzystać wspomniane doświadczenia przy ewaluacji i koordynacji różnych projektów unijnych w Polsce w ramach programu Współpracy Bliźniaczej. Beneficjentami programu były polskie ministerstwa. Podobną rolę koordynatora i

oceniającego Habilitantka pełniła dla analogicznych projektów dla administracji centralnej państw Partnerstwa Wschodniego. Jak sama stwierdziła, tego rodzaju współpraca z KE pozwoliła jej zdobyć doświadczenie związane z obserwacją procesów europeizacji administracji publicznej oraz zmianą jakości procesów demokratycznych w Polsce i innych państwach. Doświadczenia i wiedzę w tych kwestiach Habilitantka wykorzystywała również w ramach swojej pracy w sektorze prywatnym, jako konsultant ds. projektów unijnych. Dlatego aktywność Zainteresowanej w omawianym obszarze uznać należy za twórczą i użyteczną oraz ocenić pozytywnie.

7. Konkluzja

Reasumując, wśród osiągnięć dr Agnieszki Vetulani-Cęgiel pozytywnie oceniam jej dokonania naukowo-badawcze w postaci osiągnięcia naukowego nt. „*Polski lobbying w obszarze prawa autorskiego na tle systemu unijnego*”. Stanowi ono, mimo sformułowanych uwag i zastrzeżeń, znaczący wkład Habilitantki w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji. Szczegółowe uzasadnienie tej oceny przedstawiłem powyżej. Pozytywnie oceniam również inne jej osiągnięcia naukowe, a szczególnie aktywność w zakresie przygotowania i realizacji grantów i projektów naukowo-badawczych. Doceniam teksty naukowe, mimo ich niedużej liczby, związane z widoczną konsekwencją w gromadzeniu wiedzy w ramach zagadnień dotyczących wybranego aspektu funkcjonowania Unii Europejskiej. Oceniam bardzo pozytywnie monografię „podoktorską”: „Lobbing w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej. Studium przypadków: czas trwania praw pokrewnych, dzieła osierocone, ACTA” i dostrzegam jej wyraźny wpływ pośredni i bezpośredni na główne osiągnięcie naukowe przedstawione do oceny w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Pozytywnie oceniam poprawność „warsztatową” obu monografii (dokumentowanie prezentowanych opisów, analiz i konstatacji), choć za bardziej staranną warsztatowo uznaję monografię „podoktorską”. Stwierdzam jednak, że obie wnoszą nową wiedzę do wspomnianej dyscypliny naukowej i polskiej literatury przedmiotu oraz podejmują ważne kwestie nowoczesnej współczesności. W ocenie uwzględniłem również informacje naukometryczne dotyczące cytowań, Indeksu Hirscha i punktacji wg MNiSW, są one przeciętne. Oczywiście, są w ocenianym dorobku pewne „potknięcia” oraz braki wynikające najczęściej z niedostatku krytycyzmu Habilitantki wobec niektórych wydarzeń czy procesów lub sformułowanych w części literatury przedmiotu konstatacji. Są także błędy, które nie powinny się przydarzyć osobie z politologicznym wykształceniem.

Ocenę pozytywną, w różnym stopniu, sformułowałem więc w odniesieniu do dorobku naukowego, współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, udziału we współpracy międzynarodowej i działalności popularyzatorskiej Habilitantki, za niewystarczającą uznałem jej działalność organizacyjną, a szczególnie dydaktyczną. Oceny dokonywałem w oparciu o przepisy określone w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 478) i sumarycznie jest to ocena minimalnie pozytywna. Dlatego wnioskuję o dopuszczenie dr Agnieszki Vetulani-Cęgiel do kolejnego etapu postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

